

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 6 Issue 1, p. 941-966, January 2013

**AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİN MAASTRİCHT KRİTERLERİ
ÇERÇEVESİNDE EKONOMİK İSTİKRAR AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

*THE EVALUATION OF EUROPEAN UNION MEMBERSHIP IN THE FRAME
OF MAASTRICHT CRITERIA IN TERMS OF ECONOMIC STABILIZATION*

Arş. Gör. Esra KARAPINAR KOCAĞ
Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Sumru BAKAN
Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

Abstract

Economic stabilization which means execution of smooth and predictable macroeconomic performance is an important financial issue for many countries or country groups. European Union has taken many steps about economic stability with the contracts and cooperation it has done since its foundation. In this frame, Copenhagen criteria and Maastricht criteria come into the prominence.

Although Copenhagen criteria which is grouped as economic, political and adjustment criteria has economic side, it is rather political. The criteria includes democracy, supremacy of law, respect for the minority, identification and protection of human rights, acceptance of political, economic and monetary union of European Union and adaptation to decisions taken and laws implemented. Maastricht criteria have the aim of converging economies of

member countries. For this reason it calls for price stabilization, sustainability of public finance positions, specific standards and enforcements in interest rate and exchange rates.

The main issue of the study is whether European Union which has reached at serious magnitude and economic and political power in the world through the expansion waves has contribution to the economic stabilization of member countries. Maastricht criteria mentioned above were based on while answering this question. The mentioned study is a comparative study.

In this study, inflation, public debt burden (GDP%), balance of payments (GDP%) of EU countries and indications about interest rates were used. The data were obtained from Eurostat (European Statistical Institute) and European Union Central Bank –ECB). The years and countries analyzed in the study were chosen according to the data accessed.

Key Words: Economic Stability, European Union, Maastricht Criterias, Kopenhag Criterias, Member Countries.

Öz

Düz ve öngörülebilir bir makroekonomik performansın gerçekleştirilmesi anlamına gelen ekonomik istikrar, pek çok ülke ya da ülke grubu için oldukça önemli bir iktisadi konudur. Avrupa Birliği de kuruluşundan bu yana yaptığı çeşitli antlaşmalar ve işbirlikleri ile ekonomik istikrar konusunda pek çok adım atmıştır. Bu çerçevede, Kopenhag kriterleri ve Maastricht kriterleri ön plana çıkmaktadır.

Ekonomik, siyasi ve uyum kriterleri olarak sınıflandırılan Kopenhag kriterlerinin ekonomik yönü de bulunmakla birlikte daha çok siyasi niteliktedir. Bu kriter, demokrasi, hukukun üstünlüğü, azınlıklara saygı ve insan haklarının tanınması ve korunması, Avrupa Birliği'nin siyasal, ekonomik ve parasal birlik hedeflerini kabul etme ve alınan kararlara ve uygulanan yasalara uyum sağlama konularını kapsamaktadır. Maastricht kriterleri ise üye ülke ekonomilerini birbirine yakınlaştırma amacı taşımaktadır. Bu amaçla, fiyat istikrarı, kamu mali pozisyonlarının sürdürülebilirliği, faiz oranı ve döviz kurunda belirli standartları ve yaptırımları öngörmektedir.

Bugüne kadar yaşadığı genişleme dalgalarıyla dünyada ciddi bir büyüklüğe ve ekonomik ve siyasi güce ulaşan Avrupa Birliği'nin, üye olan ülkelerin ekonomik istikrarına katkı sağlayıp sağlamadığı çalışmanın temel sorusudur. Bu soru cevaplanırken yukarıda da değinilen Maastricht kriterleri esas alınmıştır. Söz konusu çalışma bir karşılaştırma niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmada AB ülkelerinin enflasyon, kamu borç yükü (%GSYH), ödemeler bilançosu dengesi (%GSYH) ve faiz oranlarına ilişkin göstergeler kullanılmıştır. Kullanılan veriler Eurostat (European Statistical Institute) ve Avrupa Birliği Merkez Bankası (European Union Central Bank-ECB) tarafından

sağlanmıştır. Çalışmada ele alınan yıllar ve ülkeler, ulaşılabilen verilere göre seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik İstikrar, Avrupa Birliği, Maastricht Kriterleri, Kopenhag Kriterleri, Üye Ülkeler

GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB), başlangıçta Almanya ve Fransa arasında yıllarca devam eden savaşı sonlandırmak için kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) adıyla kurulmuştur. Daha sonra Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET), Avrupa Topluluğu (AT) ve son olarak Avrupa Birliği adını almış ve yıllar içerisinde üye sayısını genişletmiştir. Başlangıçta ekonomik olmaktan uzak olan bu ilişki zamanla ekonominin ağırlıklı olduğu bir birlikteliğe dönüşmüştür.

Birlik, yaşadığı genişleme dalgalarıyla büyürken bir yandan da içerideki üyelerin ve yeni üye olacak aday ülkelerin birbirine yakınlaştırılması ve koordinasyonun artırılması amacıyla çeşitli kriterler ortaya konmuştur. Bu kriterler genel olarak Kopenhag ve Maastricht kriterleri olarak adlandırılır. Kopenhag kriterleri, aday ülkelere yönelik olup, ağırlıklı olarak siyasi konular üzerine yoğunlaşmakla birlikte, kısmi de olsa ekonomik faktörleri de içerir. Maastricht kriterleri ise hâlihazırda üye olan ülkelerin ekonomik ve parasal politikaları ve bu politikaların uygulanması için gereken kurumsal değişiklikleri ayrıntılı olarak içermektedir. Üye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilebilmesi amacıyla, bazı makro büyüklükler açısından, Maastricht Kriterleri olarak bilinen yaklaşma kriterleri belirlenmiştir.

AB'nin üzerinde hassasiyetle durduğu konulardan biri ekonomik istikrardır. Esasen parasal birliği sağlamaya yönelik olan Maastricht kriterlerinde öngörülen makroekonomik koşullar, üye ülkelerin ekonomik istikrarı açısından belirleyicidir.

AB'nin Maastricht kriterleri çerçevesinde öngördüğü makroekonomik göstergeler; fiyat istikrarı, kamu mali pozisyonlarının sürdürülebilirliği, faiz oranı ve döviz kuru olarak sıralanabilir. Fiyat istikrarı, yıllık enflasyon oranları ortalaması ile bir üye ülkenin enflasyon oranı arasındaki farkın maksimum 1,5 puan olması gerektiğini öngörür. Kamu mali pozisyonlarının sürdürülebilirliğinde ise, kamu açıklarının GSYH'ye oranının %3'ü ve kamu borçlarının GSYH'ye oranının %60'ını geçmemelidir. Diğer bir kriter de faiz oranıdır. Buna göre, Üye ülkelerde uygulanan uzun vadeli faiz oranları, son 1 yılda, fiyat istikrarı bakımından en iyi performansa sahip 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmamalıdır. Son olarak döviz kuru kriteri ise, son 2 yılda, bir üye ülkenin para biriminin, diğer bir üye ülkenin para birimi karşısında devalüe edilmemiş olmasını içerir.

Bu çalışmada AB ülkelerinin enflasyon, kamu borç yükü (%GSYH), ödemeler bilançosu dengesi (%GSYH) ve faiz oranlarına ilişkin göstergeler kullanılmıştır. Kullanılan veriler Eurostat (European Statistical Institute) ve Avrupa Birliği Merkez Bankası (European Union Central Bank-ECB) tarafından sağlanmıştır. Çalışmada ele alınan yıllar ve ülkeler, ulaşılabilen verilere göre seçilmiştir. Bazı kriterlerde farklı yıl aralıkları ve ülkelere yer verilmesi bu yüzdendir. Söz konusu çalışma AB ülkeleri için, birlik üyeliği öncesi ve üyelik sonrasını belirlenen kriterler ışığında ekonomik açıdan bir karşılaştırma amacı taşımaktadır. Genel olarak birliğe 1995, 2004 ve 2007 genişleme dalgalarıyla üye olmuş ülkelere yer verilmiştir. Bu doğrultuda ulaşılabilen göstergeler çerçevesinde ağırlıklı olarak 1995-2011 zaman aralığı kullanılmıştır.

1. Ekonomik İstikrar Göstergeleri

1.1. Ekonomik İstikrar

İstikrar, sözlük anlamı olarak aynı biçimde sürme, kararlılık, yerleşme ve denge olarak ifade edilebilir. Ekonomik anlamda istikrar ise düz ve öngörülebilir bir makro ekonomik performansın gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir (<http://okul-odevi.blogspot.com>, 2010). Ekonomik istikrar kavramı ile genel ekonomik denge olarak adlandırılan iç ve dış ekonomik istikrar anlaşılır. Bu ise tam istihdam düzeyi, fiyat istikrarı, ödemeler bilançosu denkliği şeklinde üç temel makro ekonomik gösterge bağlamında ölçülebilir.

Bununla birlikte, ülke ekonomileri incelendiğinde, hızlı büyüme ve refah artış dönemlerinin ardından, azalan üretim, artan işsizlik, düşük kar oranları ve genel ekonomik durgunluk geldiği gözlenmektedir. Diğer bir ifadeyle, iktisadi değişimlerin en belirgin özelliği; büyüme, istikrarsızlık ve bunalımların birbirini izlemesidir. Gözlenen makro ekonomik dengesizlikler, genellikle cari işlemler hesabında ve bütçede açıklara yol açar. Cari işlemler açığının finansmanı dış ticaret ve dış ödemelere denetim getirilmesi ile sağlanabilir. Bütçe açıklarının finansmanı ise istikrar programları uygulanmasını gerekli kılar. Bunun için de üretimin artırılması yoluyla aşırı talebin ve bütçe açıklarının giderilmesi gerekir. Dolayısıyla, makro ekonomik istikrar büyük ölçüde talep fazlasının arz karşısında giderilmesini öngörür. Bu nedenle de istikrar politikaları bir anlamda talep-yönetimi politikalarıdır ve ekonomilerdeki toplam harcama düzeyinin düşürülmesini sağlamaya dönük önlemleri içerir (Falay, 2000).

Ekonomik istikrar genel ekonomik denge olarak adlandırılan iç ve dış ekonomik istikrarın birlikte gerçekleşmesi koşuluna bağlıdır. İç ekonomik istikrar fiyat istikrarı, tam istihdam şeklinde gerçekleşirken dış ekonomik istikrar ödemeler bilançosunun dengede olması koşuluna bağlıdır (<http://www.ekodialog.com>, 2012).

1.1.1. İç Ekonomik İstikrar

İç ekonomik istikrar tam istihdam ve fiyat istikrarının birlikte gerçekleşmesidir. (<http://okul-odevi.blogspot.com>, 2010).

Tam istihdam, dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Dar anlamda emek gücünün tam olarak istihdam edilmesini ifade eder. Bu durumda mevcut çalışma koşulları ve cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkes iş bulabilecektir. Ekonomide ortaya çıkabilecek işsizlik gönüllü ve geçici yani friksiyonel işsizlikten oluşacaktır. Geniş anlamda tam istihdam ise üretim faktörlerinin üretim sürecinde tam olarak kullanımı şeklinde ifade edilir.

Bir ekonomide üretken kaynakların ne ölçüde değerlendirildiği, diğer bir ifadeyle, üretim faktörlerinin ne ölçüde istihdam edildiği, ekonominin üretim, yani gelir düzeyine bağlıdır. Dolayısıyla, istihdam düzeyinin belirlenmesi, gelir düzeyinin belirlenmesi olarak ele alınabilir. Gelir düzeyinin belirlenmesi ise, bir ekonomide belli bir dönemde üretilen mal ve hizmetlerin değeri olarak adlandırılan Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) ile ölçülür (Yıldırım vd. , 2009:5).

Fiyat istikrarı ise fiyatlar genel düzeyinde uzun süreli ve kalıcı istikrar sağlanmasıdır. Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artışa enflasyon, tersi duruma deflasyon denir.

1.1.2. Dış Ekonomik İstikrar

Dış ekonomik istikrar ülkenin uluslar arası ekonomik ilişkilerinin istikrarlı olması anlamına gelir. Ülkenin dış ekonomik istikrarının ölçümünde ödemeler bilançosu temel kıstas olarak kullanılır. Ödemeler bilançosu, en yalın ifadeyle, bir ülkenin döviz gelirleri ile döviz giderlerinin tutulduğu bilanço şeklinde ifade edilebilir. Mal hareketlerini gösteren “dış ticaret”, hizmet hareketlerini içeren “görünmeyen kalemler”, “sermaye hareketleri” ve “rezerv hareketleri” bu bilançonun başlıca kalemlerini oluşturur (Tunca, 2005: 6).

Bir ülkenin döviz gelirlerinin döviz giderlerini aşması halinde ödemeler bilançosu fazlası, döviz gelirleri döviz giderlerinin altında kalırsa ödemeler bilançosu açığı ortaya çıkar. Bu ise dış ekonomik istikrarsızlığın temel kaynağı olarak nitelendirilir. Bununla birlikte, dış ekonomik istikrarsızlık gelişmekte olan ülkelerde ödemeler bilançosu açığı şeklinde kendini gösterir (<http://okul-odevi.blogspot.com>, 2010).

Ekonomik dengenin sağlanması sözü edilen makro ekonomik değişkenlerin birbiriyle çelişmeden eş anlı olarak var olması koşuluna bağlıdır. Bununla birlikte, iktisat politikasının amaçları arasında bazen uyumsuzluk söz konusu olabilmektedir. Ekonomide istikrarsızlığa yol açan bu durumun önüne geçebilmek için politika yapıcılarını istikrar programları adı verilen şok kararlar alabilmektedir. Bu programların başarı şansı ise uygulamanın düzenli, sürekli, kararlı, iç ve dış müdahalelerden uzak bir şekilde yapılması koşuluna bağlıdır (Tuna, 2012).

İstikrar programlarının başarısında iktisat politikası araçlarının seçimi büyük rol oynar. Uygulanan araçlara karşı yapısal dinamiklerin duyarlılıkları farklı olabilir. Para hacminin genişletilmesi veya daraltılması suretiyle yürütölen para politikası, devletin harcama ve gelir düzeyini etkileyen maliye politikası ya da para, maliye ve gelirler politikasının birlikte uygulanması, sürekli bir istikrar halinin ortaya çıkmasını sağlayabileceği gibi, gelişmekte olan ya da az gelişmiş ölkelerde istikrarsızlıklara da yol açabilir. Burada önemli olan hangi politikaya öncelik verileceğinden çok, hangi politika araçlarından ne oranda yararlanılacağıının optimum kriterlere göre belirlenmesidir (<http://okul-odevi.blogspot.com>, 2010).

1.2. Ekonomik İstikrar Politikası Araçları

Ekonomik istikrarı sağlayan iktisat politikası araçları para politikası, maliye politikası, dış ticaret politikası ve gelirler politikası şeklinde sınıflandırılır.

1.2.1. Para Politikası

Para politikası çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir. İktisat yazınında para politikası, paranın miktarını, maliyetini ve firmalarla hane halklarının bekleyişlerini etkileyerek temel amaçlara ulaşmaya yönelik olarak oluşturulan stratejiler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanımlamaya göre ise, paranın elde edilebilirliğini ve maliyetini etkilemeye yönelik alınan kararları ifade eder (Timur, 2005: 24).

Para politikasının amaçları şöyle sıralanabilir (Yalta, 2011: 89):

- ✓ Fiyat istikrarı
- ✓ Ekonomik büyüme
- ✓ Faiz istikrarı
- ✓ İstihdam artışı
- ✓ Finansal piyasa istikrarı
- ✓ Döviz kuru istikrarı
- ✓ Uygun ödemeler dengesi pozisyonu

Para politikası uygulamasında, hükümet, merkez bankası ya da para otoritesi, ekonomiye, para arzı yönetimi ya da döviz piyasası işlemlerini kullanmak yoluyla yön verir. Para teorisi, ekonomi için en uygun (optimal) para politikasının belirlenmesini sağlar (Ünay, 2012).

Genel olarak ölkeler merkez bankaları tarafından uygulanan para politikasının belli başlı araçları şunlardır (Ünay, 2012):

• **Açık Piyasa İşlemleri:** Para arzını istediği düzeyde tutabilmek için, Merkez Bankasının kullandığı en önemli araç açık piyasa işlemleridir. Bu amaçla Merkez Bankası devlet tahvillerinin alım ve satımını yapar. Merkez Bankası bankalardan tahvil satın alırsa, banka rezervleri yükselir ve onlar da kredileri artıracaklarından, para arzı

yükselir. Bu araçla Merkez Bankası, ticari bankaların kaynaklarını denetim altında tutar (Ünay, 2012).

- **Döviz İşlemleri:** Merkez Bankası ulusal para ile yabancı paralar arasındaki oranı, yani pariteyi belirler. Bu amaçla Merkez Bankası esnek kur sisteminde zaman zaman serbest piyasaya müdahale ederek döviz alır ve döviz satar. Merkez Bankası döviz sattığında döviz kuru düşerken, piyasadaki para miktarı azalır. Döviz satın aldığı anda ise, para arzı artarken döviz kuru yükselir.

- **Reeskont Oranlarının Tesbiti:** Gerçek ve tüzel kişiler alacak senetlerini ticari bankalara iskonto ettirerek, kredi alırlar. Bankalar da bu alacaklarını Merkez Bankası nezdinde yeniden iskonto ettirerek verdikleri kredilere kaynak bulurlar. Bu işlem, para arzının yükselmesine neden olur. Böyle bir uygulamanın ilk etkisi para miktarı üzerindedir. Merkez Bankası ticari bankalara bu yolla açtığı kredilerin faizini kendisi belirlediğinden, piyasa faiz oranını da büyük ölçüde belirlemiş olur. Özellikle reeskont oranları, kısa vadeli faiz oranlarını belirlemede başarılıdır. Ticari bankalar Merkez Bankasına ödedikleri faiz oranına, çeşitli komisyon, risk ve kar payını ilave ederek bulunduğu meblağı müşterisine yansıtır. Reeskont politikasıyla Merkez Bankası hem para arzı hem de faiz oranını etkiler.

- **Kredi Tavanı:** Ekonominin kredi miktarı sınırlandırılmak istendiğinde, bankaların belli düzeyin üstünde kredi açmaları yasaklayabilir. Böyle bir uygulama, kaydi para arzını sınırlamada etkin bir yöntemdir.

- **Rezerv Oranını Tespiti:** Mevduat sahiplerine güvence sağlama ve mali kesimde panikleri önlemek amacıyla, Merkez Bankası ticari bankalara mevduatlarının belli oranında bir rezerv tutmalarını zorunlu kılar. Bu oranlar banka kesiminde likidite durumlarının yükselmesini veya düşmesini belirler. Rezerv oranları düşerse likidite azalır, tersi durumda likidite artar. Bu oranlar kaydi para miktarını belirleyen faktörlerden biridir. Rezerv oranı düştükçe kaydi para üretimi artacaktır.

- **Selektif Kredi Denetimleri:** Özel denetim ya da selektif kredi politikası, belli mali kuruluşlarca uygulanır ve belli amaçlara yöneliktir. Seçici olan bu uygulama, belli kuruluşların belli kredileri yönlendirmesini amaçlar. Selektif kredi uygulaması ile kimi faaliyetler özendirilir ve kimi faaliyetler frenlenmek istenir. Örneğin Türkiye’de turizm sektörünün gelişmesine katkı sağlamak için bu sektöre uzun vadeli ve ucuz kredi sağlanabilir.

1.2.2. Maliye Politikası

Maliye politikası, makroekonomik koşulları etkileyen devlet harcama politikalarıdır. Bu politikalar, ekonomiyi yönetebilmek için vergi ve faiz oranları ile devlet harcamalarını etkiler (<http://www.squamble.com/>, 2012).

Maliye politikasının kullanım amaçları ana hatları ile şöyle sıralanabilir (Rieley, 2012):

- ✓ Toplam talep, üretim hacmi ve istihdam düzeyini etkilemek.
- ✓ Cari harcamaların yapısını değiştirmek
- ✓ Gelir ve refahın yeniden dağılımını sağlamak
- ✓ Serbest piyasanın işleyişini düzenlemek

Maliye politikası, devletin istihdam, gelir ve fiyat düzeyleri gibi makroekonomik değişkenleri etkileyebilmek için kamu harcamalarını (cari harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamaları) ve kamu gelirlerini (vergi gelirleri, vergi dışı normal gelirler ile özel gelir ve fonlar) kullanması olarak adlandırılır (<http://www.ekodialog.com/>, 2012). Maliye politikası değişlikleri toplam talep ve toplam arzı etkiler (Rieley, 2012).

Maliye politikası araçları daha çok enflasyonla mücadelede kullanılmaktadır. Enflasyonla mücadelede kullanılan başlıca maliye politikası araçları şunlardır (<http://www.belgeler.com>, 2012).

• **Bütçe Giderleri (Kamu Harcaması) Politikası:** Devletin bütçe fazlası oluşturmada kullanabileceği en kolay araç bütçe gelirleri politikasıdır. Bunu sağlamak için büyük finansman ve harcama gerektiren yatırımları durduracak, hizmetlerini daha ucuz ve daha verimli hale getirecek, cari ve yatırım harcamalarını azaltacaktır.

• **Bütçe Gelirleri (Vergi) Politikası:** Devletin hane halkının tüketim harcamalarını kısmak amacıyla, yüksek oranda vergi uygulayarak kamu gelirlerini arttırmasıdır. Bu yolla enflasyonun frenlenmesi amaçlanır. Bu politika ile bir yandan, kişilerin gelirleri ellerinden alınarak bir yandan tüketim harcamaları kısıtlanırken, diğer yandan da, bütçe fazlası oluşturulmaktadır.

• **Borçlanma Politikası:** Bu politikanın amacı kişilerin ellerindeki gelir artışlarını kamu kesimine aktararak bir fonda biriktirip bu fonun piyasada talep olarak değerlendirilmesinin sağlanmasıdır. Devlet bunu sağlamak için uzun vadeli, yüksek faizli, devlet tahvili ve hazine bonoları kullanır. Kişilerin ellerinde bulundurdukları gelirleri devlet kağıtlarına yatırmaları, bu kağıtların piyasada tedavüllerinin sınırlı tutulması ve paraya çevrilebilirliklerinin çok düşük olması politikanın başarısı için çok önemlidir.

1.2.3. Dış Ticaret Politikası

Dış ticaret politikası, ülkenin dış ticaretini, belirlenen hedefler doğrultusunda düzenlemek amacıyla alınan önlemler bütünüdür. Dış ticaret politikası, serbest dış ticaret politikası ve koruyucu dış ticaret politikası olmak üzere iki dala ayrılır. Günümüzde daha çok, koruyucu dış ticaret politikaları önemsenmektedir (<http://www.muhasabedersleri.com>, 2012).

Devletin koruyucu yani müdahaleci ticaret politikalarının çeşitli amaçları vardır. Bunlar, dış rekabetten korunma, dış ödeme dengesizliklerini düzeltme, ekonomik büyüme ve kalkınma, iç piyasadaki monopollerin kırılması, tam istihdamın sağlanması, enflasyonun önlenmesi, gelir dağılımının değiştirilmesi, ekonomik küreselleşme, gelir sağlama, dış piyasalarda avantajlı duruma geçme, otarşi, sağlık ve sosyal nedenler ve siyasi ve askeri nedenler olarak sıralanabilir (Çelik, 2008:190-193).

Dış ticareti kısıtlayıcı hükümet politikaları, tüketicilerin ithal mallarına daha yüksek bir fiyat ödemelerine sebep olurken liberal bir dış ticaret politikası uluslararası ihtisaslaşmasının sağlamış olduğu avantajlardan daha fazla yararlanılmasını mümkün kılmaktadır. Dış ticarete müdahale için kullanılan geleneksel araç gümrük tarifeleridir. Ancak zamanla gümrük tarifelerinin etkisi azalmış, bunun yerine çok sayıda yeni araç ve düzenlemeler ortaya çıkmıştır (Seyidoğlu, 2007: 141-142).

• **Gümrük tarifeleri:** Devletin, belirli amaçları elde etmek için dış ticarete müdahale etmeden en çok kullandığı araçlardan en başta geleni gümrük tarifeleridir. Malların, ülke sınırlarından geçişi sırasında alınan vergilerdir. Tarifelerin ekonomi üzerindeki etkileri, fiyat mekanizmasının işleyişine dayanır.

• **Tarife dışı araçlar:** Gümrük tarifelerinin dışında genellikle döviz çıkışına yol açan işlemleri kısıtlamak için hükümetin tek taraflı kararı ile konulan müdahale önlemleridir. Dış ticaret araçlarının bazıları aşağıdaki gibidir:

✓ **Miktar kısıtlamaları:** Devletin ithalatı doğrudan doğruya belirli miktarla sınırlandırmasına dayanan uygulamaları kapsar. Bunlar, ithalat kotaları, yasaklamalar ve döviz kontrolü gibi önlemlerdir. Fiyat mekanizmasını kaldırıp yerine hükümet yetkililerinin kararlarını geçirdikleri için, kaynak dağılımı açısından oldukça sakıncalı sonuçlar doğurabilirler.

✓ **Tarife benzeri faktörler:** Bunlar da gümrük tarifeleri gibi ithalatı pahalılaştırıp yerli üretimin karlılığını artıran, yani fiyat mekanizması yoluyla serbest ticarete müdahale niteliğinde olan önlemlerdir.

✓ **Görünmez engeller:** Bu önlemler devletin halk sağlığı veya kamu güvenliği gibi nedenlerle çıkartmış olduğu idari, teknik düzenleme veya standartları kapsar. Her ne kadar konuluş amaçları farklı olsa da dış ticareti sınırlandırdıkları ölçüde bir tür dış ticaret engeli niteliği taşırlar. Günümüzde bu tür engellerin sayısında hızlı bir artış ortaya çıkmıştır.

✓ **Gönüllü" ihracat kısıtlamaları:** Bunlar ithalatçı ülkenin piyasasını bozduğu gerekçesi ile üretici ülkelerin mal ihracını sınırlandırmaya yönelik kotalardır. İthalat kotalarından farkları, ithalatçı ve ihracatçı ülkeler arasında anlaşmaya dayanması ve karşı tarafın ihracatı üzerine konulmuş olmalarıdır. Bunlara aynı zamanda ihracat kotaları da denir.

• **İhracatın özendirilmesi:** Dış ticaret politikası araçları, her zaman ithalatın sınırlandırılmasına yönelik olmaz. Amaç, bazen ihracatın ya da genel olarak döviz kazandırıcı işlemlerin özendirilmesi olabilir.

• **Bağlı ticaret:** Döviz tasarrufu sağlamak, serbest dövizle satılmayan düşük kaliteli yerli üretimin ihracını gerçekleştirebilmek, yabancı sermaye yoluyla büyük sanayi tesisleri kurmak gibi nedenlerle "bağlı ticaret"e başvurulabilir. Bu tür ticaret çoğunlukla ülkeler arası anlaşmalara dayanır ve taraflardan birisi devlet kuruluğu niteliğindedir. Eskiden sadece takas ve kliningden oluşan bağlı ticaret, günümüzde karşı-satın alım, geri-satın alım, dengeleme (ofset) gibi değişik yöntemleri de kapsayacak biçimde genişletilmiştir (Seyidoğlu, 2007: 141-142).

1.2.4. Gelirler Politikası

İşsizliğin artmasına yol açmaksızın, fiyatların, ücretlerin, kiralarnın, faizlerin bir süre için dondurulması veya bunlardaki artışların enflasyon oranının altında (<http://www.nedirnedemek.com>). Söz konusu bu politika, ekonomik değişkenlerde ortaya çıkan yeni gelişmeler karşısında, tam istihdamı gerçekleştirme, nispi fiyat istikrarı içinde ekonomik istikrarı sağlama ve uygun bir ödemeler dengesine ulaşma zorunluluğu gibi nedenlerle hükümetler tarafından kullanılmaktadır (Uçkan, 2012: 17).

Gelir politikalarının başlıca özellikleri şöyle sıralanabilir (Paya, 1998: 385):

• Gelir politikalarının öncelikli amacı, fiyatlar genel düzeyinde istikrarı sağlamak ve hızlı kalkınmayı engellemektir.

• Gelir politikaları gelirin oluşumunu etkilemeye çalışır. Bu politikalar mevcut gelirin yeniden dağılımı ile ilgilenmez.

• Gelir oluşumu, dönem başında belirlenmiş çeşitli makro ölçütlere uyularak gerçekleştirilir.

• Gelirler politikasının oluşum ve temel kriterlerini belirleyen ve uygulamasını denetleyen (fiyat ve ücret konseyleri gibi) bir kurum oluşturulmalıdır.

Söz konusu amaçlara ulaşmada kullanılan iki tür politika bulunmaktadır. Bunlardan ilki kanuni gelirler politikasıdır. Bu politika, devletin emredici müdahalelerini kapsamakta, çeşitli yasaklamalar ve cezalandırmalar getirmektedir. Böyle devlet müdahaleleri ile uygulanan politikaların kapsamına göre, tüm faktör gelirlerinin, özellikle ücret ve fiyat artışlarının kontrolü yapılarak piyasa güçleri etkilenmektedir. İkinci politika türü ise gönüllü gelirler politikasıdır. Bu politikanın en büyük özelliği, uygulanmasında devletin herhangi bir müdahalede bulunmaması veya sınırlı bir müdahalede bulunmasıdır. Yapılan müdahaleler ise, sosyal taraflar arasında işbirliği sağlama amacı güden ve doğrudan doğruya etkileme amacı gütmeyen dolaylı birtakım müdahaleleri kapsamaktadır. Dolayısıyla gönüllü gelirler politikasında, devletin emredici müdahalelerinin yerini sosyal diyalog almakta ve izlenecek politikalar, üçlü anlaşmalar veya üçlü konseyler vasıtasıyla tespit edilmektedir. Bu politikalarda ücret-fiyat göstergeleri esas alınmaktadır. Ücret göstergeleri ile, tüm

sektörlerdeki ücret artışlarının ulusal verimlilik artışına bağlanması öngörülürken; fiyat göstergeleriyle, fiyatların birim işgücü maliyetlerine göre tespit edilmesi öngörülmektedir. Böylece ücret ve fiyat artışları, verimlilik artışlarına bağlanarak, enflasyonun kontrol altına alınması amaçlanmaktadır (Uçkan, 2012: 18-19).

2. Avrupa Birliği ve Ekonomik İstikrar

Avrupa Birliği (AB), temeli Jean Monnet tarafından tasarlanan ve daha sonra Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından 9 Mayıs 1950 kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)'na dayanan bir ekonomik ve siyasi birliktir. Belçika, Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda ile başlayan birleşme çabalarıyla AB, bugün yirmi yedi üyeli, yaklaşık 500 milyon nüfuslu ve dünyadaki en istikrarlı bütünleşme hareketi olarak gösterilebilecek büyük bir birlik haline gelmiştir.

Avrupa Birliği, yer yer meydana gelen anlaşmazlıklar veya krizlere rağmen, resmin bütününe bakıldığında bir başarı hikâyesidir. Yaklaşık yarım yüzyıllık varlığı boyunca başta Avrupa'da kalıcı barışın sağlanması olmak üzere refahın sağlanması, tek Avrupa para birimi Euro'nun oluşturulması, sermayenin, hizmetlerin ve malların serbest hareket ettiği bir tek pazarın oluşturulması gibi pek çok başarıya imza atan AB, tüm dünyanın örnek aldığı bir ülkeler topluluğu olmuştur (Kilis Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, 2012: 1).

Avrupa Birliği her ne kadar demokratik ve istikrarlı siyasal yapısı, insan hakları konusunda duyarlılığı, sosyal politikaları vb. ile dünyada adından söz ettiren bir birlik olsa da, tüm bunların yanında başarılı politikaları sayesinde dünyadaki ekonomik varlığı onun baskın özelliğidir. Ekonomik hayattaki gelişimi ve üyelerle uyumlu yapının devamının sağlanması amacıyla üye ülkeler tarafından uygulanan çeşitli kriterler bulunmaktadır. Bunlar, Maastricht Kriterleri ve Kopenhag Kriterleri olarak sınıflandırılabilir.

2.1. Maastricht Kriterleri

Hollanda'nın Maastricht şehrinde, 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve 1 Kasım 1993' de yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması (Avrupa Birliği Antlaşması), Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) aşamalarını, bu aşamalarda izlenmesi gereken ekonomik ve parasal politikaları ve bu politikaların uygulanması için gereken kurumsal değişiklikleri ayrıntılı olarak içermektedir. Üye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilebilmesi amacıyla, bazı makro büyüklükler açısından, Maastricht Kriterleri olarak bilinen yakınlaşma kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterler aşağıdaki gibidir (Dilekli, Yeşilkaya, 2002: 1):

• **Fiyat İstikrarı:** Toplulukta fiyat istikrarı açısından en iyi performansa sahip üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile bir üye ülkenin enflasyon oranı arasındaki fark 1,5 puanı geçmemelidir.

• **Kamu Mali Pozisyonlarının Sürdürülebilirliği:** Üye ülkelerin kamu açıklarının GSYH'lerine oranı %3'ü geçmemelidir. Üye devletlerin kamu borçlarının GSYH'lerine oranı %60'ı geçmemelidir.

• **Faiz Oranı:** Üye ülkelerde uygulanan uzun vadeli faiz oranları, son 1 yılda, fiyat istikrarı bakımından en iyi performansa sahip 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmamalıdır.

• **Döviz Kuru:** Son 2 yıl itibarıyla, bir üye ülkenin para birimi, diğer bir üye ülkenin para birimi karşısında devalüe edilmemiş olmalıdır.

Avrupa Birliği, rekabet gücü yüksek tek bir Avrupa pazarı oluşturmak için, serbest piyasa düzenine sahip olmalarını gerekli gördüğü aday ülkelerin tam üyelik öncesinde belli bir ekonomik düzeye ve rekabet gücüne erişmelerini ve tam üye olduktan sonra da ekonomilerinin Birlik pazarında rekabet baskısına dayanma kapasitelerini arttırmalarını istemektedir (Akçay, 2008: 34).

2.2. Kopenhag Kriterleri

1993 yılında yapılan Kopenhag Zirvesi'nde, birliğe aday ülkelerin yerine getirmesi gereken bazı kriterler belirlenmiştir. Kopenhag kriterleri denilen söz konusu kriterler, ekonomik, siyasi ve uyum kriterleri olarak sınıflandırılabilir (Akçay, 2008: 13).

Siyasi kriterler, demokrasi, hukukun üstünlüğü, azınlıklara saygı ve insan haklarının tanımlanması ve korunması gibi unsurları içermektedir. Uyum kriterleri ise, Avrupa Birliği'nin siyasi, ekonomik ve parasal birlik hedeflerini kabul etme ve alınan kararlara ve uygulanan yasalara uyum sağlama konularını kapsamaktadır (Özcan, **:1-2).

Çalışmanın kapsamı konusunda Kopenhag kriterlerinde esas ilgilenilen nokta ekonomik kriterlerdir. Söz konusu ekonomik kriterler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Morgil, 2006: 93):

- 1) Tüm kurum ve kuralları ile işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığı,
- 2) Avrupa Birliği piyasalarında rekabet gücünün olması.

Bir piyasa ekonomisinin var olabilmesi için başlangıçta, mal ve hizmetlerin fiyatının arz ve talep koşullarına göre oluşması gerekir. Böyle bir fiyat mekanizması aynı zamanda etkin bir kaynak dağılımı için de gereklidir. Bunun yanında liberal bir dış ticaret ve kambiyo sistemine sahip olunması, pazara giriş ve çıkışların serbest olması ve kamu ve özel sektör tekellerinin olmaması da serbest bir piyasanın vazgeçilmez unsurlarındandır. Tüm bu unsurların kusursuz şekilde işleyebilmesi için etkin bir hukuk sisteminin varlığı oldukça önemlidir. Avrupa Birliği piyasalarında rekabet gücünün olması konusunda ise, fiziki ve beşeri altyapı sermayesi varlığı,

ekonomik kurumların rasyonel karar alabilmesi, devletin iktisat politikaları üzerindeki rolü, uyum derecesi ve ekonomik bütünleşme faktörlerine bakmak gerekir (Morgil, 2006: 93-101).

3. Seçilen Avrupa Birliği Üyelerinde Ekonomik İstikrar Karşılaştırması

Çalışmanın bu bölümünde, AB'ye sonradan katılan (Birliğin kurucusu Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg dışındaki) ülkeler arasından seçilmiş bir grup ülkenin Maastricht Kriterleri çerçevesinde, makroekonomik göstergeleri kullanılarak bir karşılaştırma yapılmıştır. Kullanılan veriler Eurostat (European Statistical Institute) tarafından sağlanmıştır.

3.1. Parasal İstikrarın Karşılaştırılması

Tablo 1.'de, birliğe 2004 ve 2007 yıllarındaki genişlemelerle üye olmuş ülkelerin enflasyon göstergeleri yer almaktadır. Buna göre;

- Çek Cumhuriyeti (2004), 1997'de % 8 olan enflasyon oranını, üyelik süreci ve sonrasında ciddi ölçüde düşürmeyi başarmıştır. Yalnızca 2008 yılındaki yüksek enflasyon (6,3) dikkat çekicidir. Bunun nedeninin ise, yaşanan küresel kriz olduğu söylenebilir.

- Estonya (2004)' nın enflasyon trendi izlendiğinde, gerek birlik üyeliğinden önce gerekse üyelik sonrasında, dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. En yüksek enflasyon oranını 2008 yılında (% 10,6) yaşamıştır.

- Güney Kıbrıs (2004), enflasyon 1997 yılından günümüze kadar % 5 seviyesinin altında kalmıştır. Birlik üyeliği fiyat istikrarı açısından küçük de olsa olumlu bir etki yaratmıştır. Fakat yaşanan küresel ekonomik kriz, 2008 yılında görülen nispeten daha yüksek enflasyon oranını açıklayabilir.

- Letonya (2004), enflasyon oranı AB'ye üye olunan 2004 yılına kadar düşüş göstermiş olmakla birlikte, üyelik sonrası enflasyon oranında genelde artışlar meydana gelmiştir. Benzer şekilde en yüksek enflasyon oranı 2008 yılında gerçekleşmiştir.

- Litvanya (2004), enflasyon oranı üyelik tarihi olan 2004 yılına kadar düşüş göstermiştir. Üye olduğu 2004 yılından 2008 yılına kadar yeniden artışa geçmiştir.

- Macaristan (2004), enflasyon oranı üye olana kadar istikrarlı bir düşüş göstermiştir. Buna karşın 2004 yılı sonrası söz konusu ülkenin dalgalı bir enflasyon trendi sergilediği gözlenmektedir.

- Malta (2004), genel olarak enflasyon sorunu olmayan ülkeler arasındadır. Ülkenin enflasyon oranı son 15 yıllık dönem içerisinde % 0,7 ile % 4,7 arasında gerçekleşmiştir.

• Polonya (2004), üyelik süreci ve sonrasında enflasyon oranı genelde düşüş gösteren bir ülkedir.

• Slovakya (2004), son 15 yıllık dönemde enflasyon oranı sadece üyelik öncesi iki yılda çift haneli rakamlara ulaşan, fakat üyelik sonrası enflasyon oranı ortalama %3,5 seviyelerinde gerçekleşen bir ülkedir.

• Slovenya (2004), üyeliğin enflasyon oranını olumlu etkilediği ülkelerdendir. 15 yıl öncesinde enflasyon oranı % 5'lerin üzerinde seyreden Slovenya, son yıllarda bu oranı % 2 seviyesine düşürmeyi başarmıştır.

• Bulgaristan (2007), üye olduğu 2007 yılına kadar istikrarsız bir enflasyon trendi sergilemiştir. Bununla beraber üye olduğu 2007 yılı sonrasında göreceli yükselişler görülmekle birlikte, enflasyon oranı düşük düzeylerde kalmıştır. AB'ye üyeliğin Bulgaristan ekonomisini enflasyonun seyri açısından olumlu etkilediği söylenebilir.

• Romanya (2007), AB'nin en yüksek enflasyon oranlarını görmüş bir ülke olması bakımından dikkat çekicidir. Birlik üyeliği Romanya'nın enflasyon oranının son 15 yıl içinde % 15,4'den % 5,8'e düşmesinde önemli bir faktördür.

Özet olarak, tüm Avrupa Birliği üyesi ülkelerin enflasyon oranının, küresel krizin yaşandığı 2008 yılında en yüksek seviyesine ulaştığı gözlenmiştir. Bununla birlikte genel olarak AB'ye üyeliğin fiyat istikrarı açısından üye ülke ekonomilerini olumlu etkilediği söylenebilir.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bulgaristan	:	18,7	2,6	10,3	7,4	5,8	2,3	6,1	6	7,4	7,6	12	2,5	3	3,4
Çek Cumhuriyeti	8	9,7	1,8	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6	1,2	2,1
Danimarka	2	1,3	2,1	2,7	2,3	2,4	2	0,9	1,7	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	2,7
Estonya	9,3	8,8	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1
İrlanda	1,3	2,1	2,5	5,3	4	4,7	4	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6	1,2
Yunanistan	5,4	4,5	2,1	2,9	3,7	3,9	3,4	3	3,5	3,3	3	4,2	1,3	4,7	3,1
İspanya	1,9	1,8	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1	3,1	3,4	3,6	2,8	4,1	-0,2	2	3,1
Güney Kıbrıs	3,3	2,3	1,1	4,9	2	2,8	4	1,9	2	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5
Letonya	8,1	4,3	2,1	2,6	2,5	2	2,9	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2
Litvanya	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1
Macaristan	18,5	14,2	10	10	9,1	5,2	4,7	6,8	3,5	4	7,9	6	4	4,7	3,9
Malta	3,9	3,7	2,3	3	2,5	2,6	1,9	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2	2,5
Polonya	15	11,8	7,2	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4	2,7	3,9

Portekiz	1,9	2,2	2,2	2,8	4,4	3,7	3,3	2,5	2,1	3	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6
Romanya	154,8	59,1	45,8	45,7	34,5	22,5	15,3	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	5,8
Slovenya	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1
Slovakya	6	6,7	10,4	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1
İngiltere	1,8	1,6	1,3	0,8	1,2	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5

Tablo 1. Seçilmiş AB Üyesi Ülkelerin Enflasyon Göstergeleri

Kaynak: EUROSTAT (

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>)

3.2. Kamu Borç Yükü Karşılaştırılması

Tablo 2.'de, birliğe 2004 ve 2007 yıllarındaki genişlemelerle üye olmuş ülkelerin kamu borç yükü /GSYH göstergeleri yer almaktadır. Buna göre;

- Avusturya (1995), 1995 yılından 2009 yılına kadar % 60'larda seyreden kamu borç yükü, 2010 ve 2011 yıllarında % 70'in üzerine çıkmıştır.
- Finlandiya (1995), kamu borç yükü yıllar itibariyle % 50'nin altında kalmıştır. 2008'de % 33,9 olan kamu borç yükü, bu yıldan sonra artış göstererek 2011 yılında % 48,6 seviyesine gelmiştir.
- Estonya (2004), genel olarak kamu borcu sıkıntısı olmayan bir ülkedir. Üyelik tarihi olan 2004 yılına kadar kamu borç yükünün GSYH içindeki payı % 5'in üzerindeyken üyelik sonrası bu oranın düştüğü görülmektedir. Ancak 2008 yılı sonrası dönemde bir miktar artış olduğu dikkat çekmektedir.
- Güney Kıbrıs (2004), 1995 yılından birliğe üye olduğu 2004 yılına kadar geçen sürede kamu borç yükü %50'lerin üzerinde kalmış ve sürekli bir artış göstermiştir. AB'ye üye olduğu 2004 yılında % 70,9'a ulaşan kamu borç yükünün GSYH' deki payı 2011 yılına gelindiğinde % 71,6 seviyesine gelmiştir.
- Malta (2004), 1995 yılında % 28 olan kamu borç yükü yıllar içerisinde hızlı bir artış göstererek üyelik tarihi olan 2004 yılında % 71,7 olmuştur. Birlik üyeliğinin kamu borç yükünü bir miktar azalttığı görülse de 2009 yılı ve sonrası yine bir artış trendine girilmiştir.
- Slovakya (2004), üyeliğe kadar kamu borcu yaklaşık % 50'lerin altında kalan ülkeler arasında yer almıştır. 2004-2009 yılları arasında azalış gösteren kamu borç yükü, 2009 yılından sonra artmaya devam etmiştir.

- Slovenya (2004), 1995 yılından itibaren genel olarak % 20 seviyesinde seyreden kamu borç yükünün GSYH içindeki payı 2009 yılından itibaren artmaya başlamış ve 2011 yılına gelindiğinde % 47,6 düzeyine ulaşmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kamu borç yükünün GSYH içindeki paylarının Estonya, Lüksemburg, Malta, Slovenya ve Slovakya dışında çoğu AB üyesi ülkede % 50'nin üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Dikkati çeken bir diğer husus da 2008 yılından sonra söz konusu ülkelerin kamu borç yükündeki artışlardır. Bu artışların da yaşanan küresel krizin etkisi ile gerçekleşmiş olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Seçilmiş AB Üyesi Ülkelerin Kamu Borç Yükü Göstergeleri (% GSYH)

	AUT	BEL	CYP	GER	EST	ESP	FIN	FRA	GRE	IRL	ITA	LUX	MLT	NED	POR	SLO	SVK
1995	68,2	130,2	51,8	55,6	8,2	63,3	56,6	55,5	97	82,1	120,9	7,4	28	76,1	59,2	18,6	22,1
1996	68,1	127,2	53,1	58,5	7,6	67,4	57	58,1	99,4	73,5	120,2	7,4	31,9	74,1	58,2	21,9	31,1
1997	64,1	122,5	57,4	59,8	7	66,1	53,9	59,5	96,6	64,3	117,4	7,4	39,3	68,2	55,5	22,4	33,7
1998	64,4	117,2	59,2	60,5	6	64,1	48,4	59,6	94,5	53	114,2	7,1	44,2	65,7	51,8	23,1	34,5
1999	66,8	113,6	59,3	61,3	6,5	62,4	45,7	59	100,3	48	113	6,4	48,6	61,1	51,4	24,1	47,8
2000	66,2	107,8	59,6	60,2	5,1	59,4	43,8	57,5	103,4	37,5	108,5	6,2	54,9	53,8	50,4	26,3	50,3
2001	66,8	106,5	61,2	59,1	4,8	55,6	42,5	57,1	103,7	35,2	108,2	6,3	60,9	50,7	53,5	26,5	48,9
2002	66,2	103,4	65,1	60,7	5,7	52,6	41,5	59,1	101,7	31,9	105,1	6,3	59,1	50,5	56,6	27,8	43,4
2003	65,3	98,4	69,7	64,4	5,6	48,8	44,5	63,3	97,4	30,7	103,9	6,2	67,6	52	59,2	27,2	42,4
2004	64,7	94	70,9	66,3	5	46,3	44,4	65,2	98,9	29,4	103,4	6,3	71,7	52,4	61,9	27,3	41,5
2005	64,2	92	69,4	68,6	4,6	43,2	41,7	66,8	110	27,2	105,4	6,1	69,7	51,8	67,7	26,7	34,2
2006	62,3	88	64,7	68	4,4	39,7	39,6	64,1	107,7	24,7	106,1	6,7	64,4	47,4	69,3	26,4	30,5
2007	60,2	84,1	58,8	65,2	3,7	36,3	35,2	64,2	107,5	24,9	103,1	6,7	62,3	45,3	68,3	23,1	29,6
2008	63,8	89,3	48,9	66,7	4,5	40,2	33,9	68,2	113	44,2	105,7	13,7	62,3	58,5	71,6	21,9	27,9
2009	69,5	95,8	58,5	74,4	7,2	53,9	43,5	79,2	129,4	65,1	116	14,8	68,1	60,8	83,1	35,3	35,6
2010	71,9	96	61,5	83	6,7	61,2	48,4	82,3	145	92,5	118,6	19,1	69,4	62,9	93,3	38,8	41,1
2011	72,2	98	71,6	81,2	6	68,5	48,6	85,8	165,3	108,2	120,1	18,2	72	65,2	107,8	47,6	43,3

Kaynak: European Central Bank (<http://sdw.ecb.europa.eu/home.do>)

3.3. Bütçe Açığı Karşılaştırılması

Tablo 3.'de, birliğe 2004 ve 2007 yıllarındaki genişlemelerle üye olmuş ülkelerin ödemeler dengesinin GSYH içindeki payları verilmiştir. Buna göre;

- Avusturya (1995), ödemeler dengesi 1995'ten 2002'ye kadar düşük düzeylerde açık vermiştir. 2002 yılından sonra fazla vermeye başlayan ülkenin

ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı, 2007 ve 2008 yıllarında sırasıyla % 3,5 ve % 4,9 ile en yüksek düzeylerine ulaşmıştır.

- Finlandiya (1995), ülke ödemeler dengesi fazlası veren bir ülke görünümüne sahip olmakla birlikte söz konusu fazlalar yıllar itibariyle azalmaktadır. 1995 yılında % 4,2 olan ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı 2002 yılında % 8,5 ile maksimum seviyeye gelmiştir. Bu yıldan sonra genel olarak düşmüş ve 2011 yılına gelindiğinde % -2,1 olarak gerçekleşmiştir.

- İsveç (1995), 1995 yılında % 1,9 olan ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı 2007 yılında maksimuma ulaşmış ve % 9,2 olarak gerçekleşmiştir. Daha sonra küçük azalışlarla birlikte 2011 yılında % 7 seviyesine gelmiştir. Bu ülke sürekli ödemeler dengesi fazla veren bir ülkedir.

- Çek Cumhuriyeti (2004), üye olduğu yıla kadar ülkenin ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı ortalama % -4,5 düzeyindedir. Sürekli açık veren bu ülkenin, üyelik sonrası açıklarındaki azalış dikkat çekicidir.

- Estonya (2004), genel olarak istikrarsız bir ödemeler dengesine sahip olan ülke, ancak 2009 yılı ve sonrasında fazla verir hale gelmiştir. Bu ülke en yüksek ödemeler dengesi açığına GSYH içindeki % -15,9'luk payıyla 2007 yılında ulaşmıştır. Son olarak 2011 yılında % 2,9 ile ödemeler dengesinin bir miktar fazla verdiği görülmektedir.

- Güney Kıbrıs (2004), ödemeler dengesi açığının GSYH içindeki payının sürekli artmış olması nedeniyle, ciddi ödemeler dengesi açığı veren bir ülke olduğu söylenebilir. 2006 yılından sonra söz konusu açıklarda önemli artışlar olmuştur.

- Letonya (2004), ödemeler dengesi seviyesi istikrarsız bir yapı göstermektedir. Yaşanan iniş ve çıkışlarla birlikte 2011 yılına gelindiğinde ödemeler dengesinin GSYH içindeki payının % -1,2 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

- Lituanya (2004), AB üyeleri arasında ödemeler dengesi açığı nispeten yüksek olan ülkelerdendir. Lituanya'nın ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı % -14,4 ile 2007 yılında en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Bu yıldan sonra az da olsa fazla verdiği görülmektedir.

- Macaristan (2004), üye olduğu yıldan itibaren nispeten daha istikrarlı bir yapı görülmektedir. Bu ülke, 2004'ten sonra açıklarını yavaş yavaş kapatmış, hatta son iki yılda az da olsa bir miktar fazla vermiştir.

- Malta (2004), istikrarsız ödemeler dengesi yapısıyla dikkati çeken bir diğer ülkedir.

- Polonya (2004), ödemeler dengesinin GSYH içindeki paylarına göre yıllar itibariyle ciddi ödemeler dengesi açığı olmayan üye ülkeler arasında yer almaktadır.

• Slovakya (2004), 1995 yılından itibaren 17 yıl içerisinde ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı hiçbir yılda çift haneli rakamlara ulaşmamıştır. Özellikle son yıllarda yaşanan açıklardaki azalmalara bakarak birlik üyeliğinin Slovakya'yı ödemeler dengesi açısından olumlu etkilediği söylenebilir.

• Slovenya (2004), yıllar içinde görülen açık ya da fazlalar oldukça küçük bir bant içinde hareket etmiştir. 2011 yılında ise eşine ender rastlanacak bir şekilde, ödemeler bilançosunun dengeye ulaştığı görülmektedir.

• Bulgaristan (2007), GSYH içindeki payıyla ödemeler dengesi sorunu yaşayan bir ülkedir. Bazı yıllarda çift haneli rakamlara da ulaşmasına karşın açık sorunu, üyelikle birlikte iyileşme yoluna girmiş ve son olarak 2011 yılında % 0,9 olarak gerçekleşmiştir.

• Romanya (2007), yıllar içinde istikrarsız bir yapı gösteren bu ülkenin ödemeler dengesi, 2007 yılında maksimum seviyesine ulaşmış ve ancak bu yıldan sonra yavaşlama eğilimine girmiştir.

Sonuç olarak, Tablo 3.'teki verilere bakıldığında, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Avusturya, Romanya, Slovenya, Finlandiya ve İsveç gibi ülkelerin ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı bakımından, birlik üyeliğinden olumlu etkilendiği söylenebilir. Buna karşın, Estonya, Güney Kıbrıs, Letonya, Lituanya, Malta, Polonya ve Slovakya gibi ülkeler üyelik sonrası ödemeler dengesinde iyileşme sağlayamamıştır.

Tablo 3. Seçilmiş AB Üyesi Ülkelerin Ödemeler Dengesi Göstergeleri (% GSYH)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BUL	-0,2	0,2	5,3	-0,2	-4,7	-5,4	-5,5	-2,4	-5,3	-6,4	-11,6	-17,6	-25,2	-23,1	-8,9	-1	0,9
CZE	-2,4	-6,4	-6,1	-2	-2,4	-4,6	-5,1	-5,3	-6	-5,1	-1	-2	-4,3	-2,1	-2,4	-3,9	-2,9
DEN	0,7	1,4	0,6	-0,9	1,9	1,4	3,1	2,5	3,4	3	4,3	3	1,4	2,9	3,3	5,5	6,5
EST	-4,2	-8,4	-11,2	-8,6	-4,3	-5,4	-5,2	-10,6	-11,3	-11,3	-10	-15,3	-15,9	-9,7	3,7	3,6	2,9
IRL	2,5	2,8	2,4	0,8	0,2	-0,4	-0,6	-1	0	-0,6	-3,5	-3,5	-5,3	-5,6	-2,9	0,5	0,7
GRE	-2,2	-3,3	-3,5	-2,7	-3,6	-7,7	-7,2	-6,5	-6,5	-5,8	-7,6	-11,4	-14,6	-14,9	-11,1	-10,1	-9,8
ESP	-0,3	-0,2	-0,1	-1,2	-2,9	-4	-3,9	-3,3	-3,5	-5,2	-7,4	-9	-10	-9,6	-4,8	-4,5	-3,5
CYP	-2,3	-5,1	-4,7	3,1	-1,7	-5,4	-3,3	-3,8	-2,3	-5	-5,9	-6,9	-11,7	-15,6	-10,7	-9,9	-10,4
LAT	-0,3	-4,9	-5,5	-9,3	-8,9	-4,9	-7,7	-6,7	-8,2	-12,9	-12,6	-22,5	-22,4	-13,2	8,6	3	-1,2
LTU	-9,2	-8,6	-9,7	-11,5	-11	-5,9	-4,7	-5,1	-6,7	-7,6	-7,1	-10,6	-14,4	-12,9	4,4	1,5	-1,6
HUN	-5,6	-3,7	-2,1	-4,8	-7,8	-8,6	-6,1	-7	-8	-8,3	-7,2	-7,4	-7,3	-7,3	-0,1	1,2	1,4
MLT	-10,1	-11,1	-5,4	-5,7	-3,2	-12,4	-3,8	2,4	-3	-5,9	-8,8	-9,8	-6,3	-5	-8,3	-6,3	-3,3
AUT	-2,9	-2,9	-2,5	-1,6	-1,7	-0,7	-0,8	2,7	1,7	2,2	2,2	2,8	3,5	4,9	2,7	3	1,9
POL	0,6	-2,1	-3,7	-4	-7,4	-6	-3,1	-2,8	-2,5	-5,3	-2,4	-3,8	-6,2	-6,6	-3,9	-4,6	-4,3
POR	-2,7	-4,1	-5,9	-7,1	-8,7	-10,3	-10,3	-8,2	-6,4	-8,3	-10,3	-10,7	-10,1	-12,6	-10,9	-10	-6,4

ROU	-4,7	-7	-5,9	-6,9	-4	-3,6	-5,5	-3,3	-5,9	-8,4	-8,6	-10,5	-13,4	-11,6	-4,2	-4,4	-4,4
SLO	-0,3	0,2	0,3	-0,6	-3,2	-2,7	0,2	1	-0,8	-2,6	-1,7	-2,5	-4,8	-6,2	-0,7	-0,6	0
SVK	2	-9,9	-9,1	-9,5	-5,6	-3,4	-8,3	-7,9	-5,9	-7,8	-8,5	-7,8	-5,3	-6,2	-2,6	-2,5	0,1
FIN	4,2	3,9	5,2	5,2	5,3	7,8	8,4	8,5	4,8	6,2	3,4	4,2	4,3	2,6	1,8	1,4	-1,2
SWE	1,9	3,5	4,1	3,8	4,1	4,1	5	4,7	7	6,6	6,8	8,4	9,2	8,8	7	6,9	7
GBR	-1,2	-0,8	-0,1	-0,4	-2,3	-2,7	-2,1	-1,7	-1,6	-2,1	-2,6	-3,4	-2,5	-1,4	-1,5	-3,3	-1,9

Kaynak: EUROSTAT

(<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>)

3.4. Faiz Oranı Karşılaştırılması

Tablo 4.'de, birliğe 2004 ve 2007 yıllarındaki genişlemelerle üye olmuş ülkelerin yıllar itibariyle faiz oranları verilmiştir. Buna göre;

- Avusturya (1995), 1990 yılından üye olunan tarihe kadar 5 yılda ortalama % 7,7 faiz oranına sahip olan bu ülke üyelik sonrası faiz oranını düşürme konusunda oldukça başarılı olmuştur. 2011 yılına gelindiğinde bu ülkenin faiz oranı % 3,32 olarak gerçekleşmiştir.

- Finlandiya (1995), üyelik öncesi 1990'ların başında % 13 seviyesinde olan faiz oranları, üyelik sonrası genel olarak azalış eğilimindedir. Son 20 yıl içerisinde ülkenin faiz oranı yaklaşık 4 kat azalarak % 3,01 seviyesine gerilemiştir.

- İsveç (1995), bu ülkede de Finlandiya ve Avusturya'ya benzer şekilde üye olunan yıla kadar genelde %10'ların üzerinde bir faiz oranı görünmektedir. Üyelik sonrası yine söz konusu oranda azalışlar dikkat çekmektedir.

- Çek Cumhuriyeti (2004), üye olmadan önceki son 3 yıl içerisinde ortalama % 5 seviyelerinde seyreden faiz oranları, küçük iniş çıkışlara rağmen genelde düşme eğilimindedir.

- Güney Kıbrıs (2004), son 10 yılda görülen çeşitli dalgalanmalara rağmen bu ülkenin üyelik sonrası nispeten daha istikrarlı bir sürece girdiği söylenebilir. 2001'de %7,62 olan faiz oranı yıllar içinde ağırlıklı olarak %4'ler seviyesinde gerçekleşmiş ve son olarak % 5,79'a ulaşmıştır.

- Letonya (2004), diğer ülkelerin aksine Letonya yüksek faiz oranlarına sahip bir ülkedir. Üyeliğin 5. Yılında faiz oranı % 12,36'ya kadar yükselmiş ancak sonra düşüş göstermiştir.

- Lituanya (2004), eldeki verilere göre faiz oranları, 2001 ile 2005 yılları arasında düşüş göstermekle birlikte bu yıldan sonra 2009'a kadar sürekli yükselerek

2009'da % 14 seviyesiyle tavan yapmıştır. Ancak son 2 yılda yeniden düşme eğilimine girmiştir. Bu ülkenin genel olarak istikrarsız bir faiz yapısına sahip olduğu söylenebilir.

- Macaristan (2004), faiz oranı bakımından genelde dalgalı bir seyir göstermektedir.

- Malta (2004), 2001 yılından üye olduğu 2004 yılına kadar sürekli düşme gösteren faiz oranları, üyelik sonrası istikrarlı bir şekilde % 4'ler seviyesinde seyretmiştir.

- Polonya (2004), üyelik öncesi son 3 yıl içerisinde düşüş gösteren faiz oranları, bu ülkenin üyeliğe kabul edildiği 2004'ten sonra genel olarak % 5'ler seviyesinde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte çok fazla düşüş gözlenmemiştir.

- Slovenya (2004), rakamsal verilere göre, söz konusu ülkenin faiz oranları, yıllar içerisinde genel olarak yükselmiştir.

- Bulgaristan (2007), çoğunlukla % 5'in üzerinde gerçekleşen bu ülkenin faiz oranları 2009 yılında % 7,22 ile en yüksek düzeyine ulaşmış, bu yıldan sonra ise nispi bir düşüş göstermiştir.

- Romanya (2007), 2006 yılından itibaren verilerine ulaşılmış olan Romanya, diğer pek çok AB üyesi ülkeye nazaran daha yüksek faiz oranlarına sahiptir. Bununla birlikte bu ülkede faiz oranları, 2009 yılı hariç (%9,69) genelde %7'ler düzeyinde gerçekleşmiştir.

Hükümetin uyguladığı ekonomik politikalar, Merkez Bankası'nın para piyasasına müdahalesi, para, mal ve hizmet piyasalarında yaşanan gelişmeler ve mevcut siyasal durum faiz oranını etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Faiz oranları ise yatırım, tüketim, spekülâtif sermaye giriş-çıkışları, ithalat-ihracat pozisyonu ve ödemeler gibi pek çok unsuru etkilemektedir. Dolayısıyla faiz oranları önemli bir ekonomik istikrar göstergesidir. Bu yüzden Maastricht kriterlerinde de önemli bir yere sahip olan faiz oranları yukarıda verilmiş ve değerlendirilmiştir. Buradan seçilmiş üye ülkelerinin üyelik sonrası faiz oranlarının nispeten daha istikrarlı ve azalan bir eğilim içerisinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Seçilmiş AB Üyesi Ülkelerin Faiz Oranları (%)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BEL	10,01	9,29	8,65	7,23	7,75	7,48	6,49	5,75	4,75	4,75	5,59	5,13	4,99	4,18	4,15	3,43	3,81	4,33	4,42	3,9	3,46	4,23
BUL	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	6,45	5,36	3,87	4,18	4,54	5,38	7,22	6,01	5,36
CZE	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	6,31	4,88	4,12	4,82	3,54	3,8	4,3	4,63	4,84	3,88	3,71
IRL	10,08	9,21	9,07	7,7	7,92	8,25	7,29	6,29	4,8	4,71	5,51	5,01	5,01	4,13	4,08	3,33	3,76	4,31	4,53	5,23	5,74	9,6
ESP	14,68	11,38	11,72	10,21	9,99	11,27	8,74	6,4	4,83	4,73	5,53	5,12	4,96	4,12	4,1	3,39	3,78	4,31	4,37	3,98	4,25	5,44
FRA	9,94	9,05	8,59	6,78	7,22	7,54	6,31	5,58	4,64	4,61	5,39	4,94	4,86	4,13	4,1	3,41	3,8	4,3	4,23	3,65	3,12	3,32
ITA	13,54	13,17	13,28	11,19	10,52	12,21	9,4	6,86	4,88	4,73	5,58	5,19	5,03	4,25	4,26	3,56	4,05	4,49	4,68	4,31	4,04	5,42
CYP	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	7,62	5,7	4,74	5,8	5,16	4,13	4,48	4,6	4,6	4,6	5,79
LAT	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	7,57	5,41	4,9	4,86	3,88	4,13	5,28	6,43	12,36	10,34	5,91
LTU	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	8,15	6,06	5,32	4,5	3,7	4,08	4,55	5,61	14	5,57	5,16
LUX	8,52	8,16	7,91	6,44	7,15	7,23	6,32	5,6	4,73	4,66	5,52	4,86	4,7	3,32	2,84	2,41	3,3	4,46	4,61	4,23	3,17	2,92
HUN	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	7,95	7,09	6,82	8,19	6,6	7,12	6,74	8,24	9,12	7,28	7,64
MLT	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	6,19	5,82	5,04	4,69	4,56	4,32	4,72	4,81	4,54	4,19	4,49
AUT	8,77	8,56	7,37	6,7	7,03	7,14	6,32	5,68	4,71	4,68	5,56	5,08	4,96	4,14	4,13	3,39	3,8	4,3	4,36	3,94	3,23	3,32
POL	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	10,68	7,36	5,78	6,9	5,22	5,23	5,48	6,07	6,12	5,78	5,96
POR	15,4	14,54	13,83	9,71	10,48	11,47	8,56	6,36	4,88	4,78	5,59	5,16	5,01	4,18	4,14	3,44	3,91	4,42	4,52	4,21	5,4	10,24

ROU	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	7,23	7,13	7,7	9,69	7,34	7,29
SLO	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	8,72	6,4	4,68	3,81	3,85	4,53	4,61	4,38	3,83	4,97
SVK	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	8,04	6,94	4,99	5,03	3,52	4,41	4,49	4,72	4,71	3,87	4,45
FIN	13,3	11,23	11,98	8,83	9,04	8,79	7,08	5,96	4,79	4,72	5,48	5,04	4,98	4,13	4,11	3,35	3,78	4,29	4,29	3,74	3,01	3,01
SWE	13,15	10,7	10,03	8,57	9,7	10,24	8,03	6,62	4,99	4,98	5,37	5,11	5,3	4,64	4,42	3,38	3,7	4,17	3,89	3,25	2,89	2,61

Kaynak: EUROSTAT (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

AB'ye üyeliğin belirlenen kriterler ışığında ele alındığı bu çalışmada, seçilen ülkeler hem tek tek değerlendirilmiş hem de genel açıklamalara yer verilmiştir.

İlk olarak parasal istikrar açısından ülkeler değerlendirilmiş ve parasal istikrarın göstergesi olarak enflasyon oranı kullanılmıştır. Buna göre, tüm AB üyesi ülkelerin enflasyon oranının, küresel krizin yaşandığı 2008 yılında en yüksek seviyesine ulaştığı gözlenmiştir. Bununla birlikte genel olarak AB'ye üyeliğin fiyat istikrarı açısından üye ülke ekonomilerini olumlu etkilediği söylenebilir.

Yapılan ikinci değerlendirme AB üyesi ülkelerin kamu borç yükünün karşılaştırmasını içermektedir. Bu noktada, kamu borç yükünün GSYH içindeki paylarının Estonya, Lüksemburg, Malta, Slovenya ve Slovakya dışında çoğu AB üyesi ülkede % 50'nin üzerinde gerçekleştiği görülmüştür. Dikkati çeken bir diğer husus da 2008 yılından sonra söz konusu ülkelerin kamu borç yükündeki artışlardır. Bu artışların da yaşanan küresel krizin etkisi ile gerçekleşmiş olduğu söylenebilir. Maastricht kriterlerinde belirlenen kamu borç yükünün GSYH'nın %60'ını aşmaması gerektiği şartı Estonya, Finlandiya, Slovakya ve Slovenya dışındaki ülkeler tarafından sağlanamamıştır.

Bütçe açıklarının karşılaştırıldığı üçüncü aşamada ödemeler dengesinin GSYH içindeki paylarına yer verilmiştir. Buna göre, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Avusturya, Romanya, Slovenya, Finlandiya ve İsveç gibi ülkelerin birlik üyeliğinden olumlu etkilendiği söylenebilir. Buna karşın, Estonya, Güney Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya ve Slovakya gibi ülkeler üyelik sonrası ödemeler dengesinde iyileşme sağlayamamıştır. Birkaç üye dışında çoğu ülkenin ödemeler dengesinin GSYH içindeki payı tek haneli rakamlardan oluşmaktadır. Fakat ülkelerin çoğu Maastricht kriterlerinde belirtilen, bütçe açıklarının GSYH'nın % 3'ünü aşmaması gerektiği koşulunu tutturamadığı söylenebilir.

Maastricht Antlaşması çerçevesinde ele alınan son kriter faiz oranlarıdır. Yatırım, tüketim, spekülatif sermaye giriş-çıkışları, ithalat-ihracat pozisyonu ve ödemeler gibi pek çok unsuru etkileyen faiz oranları önemli bir ekonomik istikrar göstergesidir. Buna göre ele alınan veriler ışığında, seçilen ülkeler için yıllar itibariyle bir değerlendirme yapılmıştır. Söz konusu ülkelerin üyelik sonrası faiz oranlarının nispeten daha istikrarlı ve azalan bir eğilim içerisinde olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla Maastricht kriterlerinin faiz oranı göstergesinin, AB üyesi ülkeleri üyelik sonrasında bu konuda önemli ölçüde disipline ettiği söylenebilir.

Sonuç olarak, genellikle 2008 küresel krizinin pek çok AB üyesi ülkeyi ele alınan verilerden de görülebileceği üzere, olumsuz etkilediği düşünölmekle birlikte resmin bütününe bakıldığında, üyeliğin pek çok ülkeyi genel olarak olumlu etkilediği

söylenebilir. Bununla birlikte bazı ülkelerin olumsuz ekonomik göstergelere sahip olması birliğin ekonomik gücünü zayıflatan bir unsur olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- AKÇAY, B. (2008), Avrupa Birliği'nin Ekonomik Kriterleri ve Türkiye, Maliye Dergisi, Temmuz-Aralık, Sayı 155.
- T.C. Kilis Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü (2012), Avrupa Birliği ve Politikaları,.
- ÇELİK, K. (2008), Uluslararası İktisat (4. Baskı), Murathan Yayınevi.
- DİLEKLİ, S., Yeşilkaya, K. (2002), Maastricht Kriterleri, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, Aralık.
- European Central Bank, <http://sdw.ecb.europa.eu/home.do> , 16.10.2012..
- EUROSTAT, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>, 10.10.2012.
- FALAY, N. (2000), "İstikrar Programları ve Türkiye", <http://www.toprakisveren.org.tr/2000-46-nihatfalay.pdf>, 12.10.2012
- MORGİL, O. (2006), "Kopenhag Ekonomik Kriterleri ve Türkiye'nin Uyum Süreci", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:5, No:2 (Kış), s. 91-102.
- ÖZCAN, F., "Kopenhag Kriterleri", <http://www.caginpolisi.com.tr/8/44-45.htm>, 09.10.2012
- PAYA, M., M. (1998), Para Teorisi ve Para Politikası, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- RİELEY, G. "Managing the Economy – Government Fiscal Policy", <http://www.tutor2u.net/economics/revision-notes/as-macro-fiscal-policy.html>, 21.10.2012.
- SEYİDOĞLU, H. (2007), Uluslararası İktisat, Güzem Can Yayınları No:22, İstanbul.
- TİMUR, Ö. (2005), Para Politikası, Araçları, Amaçları ve Türkiye Uygulaması, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara, s.1-307
<http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/timuronder.pdf>, 21.10.2012
- TUNA, Y. (2012), "Ekonomik İstikrar, Kamu Harcamaları ve Kriz", http://www.ekodialog.com/Makaleler/ekonomik_istikrar_kamu_harcamaları_kriz.html, 12.10.2012
- TUNCA, Z. (2005), Makro İktisat, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- UÇKAN, B., Gelirler Politikası ve Sosyal Diyalog, Çimento İşveren Dergisi, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/2mak991.pdf> , 21.10.2012.

- ÜNAY, C., “Para Politikası Nedir? Para Politikası Araçları Nelerdir?”, <http://www.cerezforum.com/ekonomi/64770-para-politikasi-nedir-para-politikasi-araclari-nelerdir.html>, 21.10.2012
- Wikipedia, http://tr.wikipedia.org/wiki/IOC_%C3%BCIke_kodlar%C4%B1_listesi#G, 17.01.2013.
- YALTA, Y. (2011), Para Teorisi ve Politikası Ders Notları, Türkiye Bilimler Akademisi Ulusal Açık Ders Malzemeleri Projesi, <http://www.acikders.org.tr/course/view.php?id=70>, 21.10.2012.
- YILDIRIM, K., KARAMAN, D. ve TAŞDEMİR, M. (2009), Makro Ekonomi, seçkin Yayıncılık San. ve Tic. AŞ, Ankara
- <http://www.belgeler.com/blg/gwy/maliye-politikasi>, 21.10.2012
- http://www.ekodialog.com/Makaleler/ekonomik_kriz_ve_sonuc_lari.html, 12.10.2012
- http://www.ekodialog.com/konular/maliye_politkasi.html, 21.10.2012
- <http://okul-odevi.blogspot.com/2010/01/ekonomik-istikrar-ve-ekonomik.html>, 12.10.2012
- <http://www.muhasabedersleri.com/dis-ticaret/dis-ticaret-politikalari.html>, 21.10.2012
- <http://www.nedirnedemek.com/gelirler-politikas%c4%b1-nedir-gelirler-politikas%c4%b1-ne-demek>, 21.10.2012
- <http://www.squamble.com/2009/02/19/what-is-fiscal-policy-and-its-objective/>, 21.10.2012

KISALTMALAR

Avusturya	AUT	İrlanda	IRL	Bulgaristan	BUL
Belçika	BEL	İtalya	ITA	Çek Cumhuriyeti	CZE
Güney Kıbrıs	CYP	Lüksemburg	LUX	Danimarka	DEN
Almanya	GER	Malta	MLT	Letonya	LAT
Estonya	EST	Hollanda	NED	Litvanya	LTU
İspanya	ESP	Portekiz	POR	Macaristan	HUN
Finlandiya	FIN	Slovenya	SLO	Polonya	POL
Fransa	FRA	Slovakya	SVK	Romanya	ROU
Yunanistan	GRE	İsveç	SWE	İngiltere	GBR

Kaynak:

Wikipedia(http://tr.wikipedia.org/wiki/IOC_%C3%BCIke_kodlar%C4%B1_listesi#G)